

ماهیت اقتصادی فقر

حسین راغفر
اقتصاددان

فقر فقط آمار نیست. سخن از فقر سخن درباره تنگدستی، تغذیه ناکافی، بهداشت و سلامت ضعیف، فقدان آموزش و پرورش کافی و سایر نیازهای یک زندگی شایسته انسانی است که امید به زنده ماندن و زندگی را کوتاه می کند. فقر درباره ناتوانی انسان‌ها درباره کسب ظرفیت کامل انسانی آنهاست؛ درباره

فرصت‌های از دست رفته است. فقر نفی انسانیت است. وقتی می‌گوییم مردم «فقر» هستند، حامل یک بار مسئولیت اخلاقی است و این معنا را منتقل می‌کند که، فقر مشقت غیر قابل پذیرشی است، شرایط سختی است که باید برای آن کاری کرد. به این ترتیب فقر یک مفهوم اخلاقی نیز هست و انجام این مسئولیت منوجه دولت و حکومت است.

در بررسی علل بروز فقر این اجماع وجود دارد که فقر یک پدیده طبیعی نیست بلکه محصول نظام‌های اجتماعی است. اینکه فقر را چگونه تعریف کنیم و علل بروز آن را چه عواملی بدانیم مشخص می‌شود که چگونه باید با آن مقابله کنیم. ساختار و روابط قدرت در مقیاس جهانی و نیز نظام اجتماعی در مقیاس ملی و ساختارهای نهادی منبعث از آن اصلی‌ترین علل بروز فقر در دنیای کنونی هستند. تورم که یکی از اصلی‌ترین عوامل گسترش نابرابری‌ها و فقر گروه‌های پایین درآمدی و فقیر شدن طبقه متوسط است حاصل سیاست‌های غلط بخش عمومی است.

برخی از سیاست‌گذاری‌ها تأثیر فقر بر هویت و از خود بیگانگی مناسبات و روابط اجتماعی را به نحوی شکل می‌دهند که معرفت و دانش عمومی، اخلاق و برداشت‌های عموم افراد جامعه را آسیب می‌زنند و مناسبات موجود را طبیعی جلوه می‌دهند و آنها را باز تولید و دائمی می‌کنند که محصول چنین مناسباتی زایش فقر و تداوم حیات عوامل زاینده فقر است. فقدان زیرساخت‌های مناسب توسعه روستایی و توزیع بی‌قاعده و نامناسب منابع عمومی بین شهر و روستا از دلایل اصلی فقر روستایی و مهاجرت‌های بی‌رویه است؛ که به‌دنبال آن شکل‌گیری اسکان غیر رسمی و بر پای شهرک‌های آقماری فاقد زیرساخت‌های مدنی است که خود از اصلی‌ترین دلایل اشکال مدرن ناامنی است.

بدون تردید یکی از علل فقر در ایران ماهیت اقتصاد نفتی ای است که با شکل‌گیری نهادهای ضد توسعه- به‌طور خاص فساد- در آن مانع از تحقق ظرفیت‌های اساسی اقتصاد کشور در دستيابی به توانایی‌های متناسب با استعدادهای انسانی و طبیعی و فرهنگی آن شده است. امروزه این بحث مورد کاوش محققین فقر است که شرم حاصل از فقر، مستقل از مکان، زمان و فرهنگ، یک پدیده جهانی است و بنابراین از جمله عناصر اصلی مشقتهی است که در کانون انواع مختلف فقر قرار دارد و توضیحگر واکنش‌های پر خاشاکرانه و ورود به قلمروهای ممنوعه جرم و جرایم و خروج از مرز هنجارها و ارزش‌های انسانی است. این احساس شرم با رژه اشراف‌پروری در خیابان‌ها اوج می‌گیرد و نه تنها عزت نفس و غرور جوانان طبقات متوسط و فقیر را لکه دار می‌کند بلکه هویت انسانی آنها را نیز لگدمال می‌کند.

هزینه‌های فقر سلامت بر حسب هزینه‌های پزشکی و درمانی، مرگ‌های زودهنگام، هزینه فرصت نیروی کار، آسیب‌های جسمانی و تعلیم و تربیت ضعیف بسیار بالاست به‌طوری که چشم اندازهای توسعه کشور را با ابهام مواجه می‌کند. فقر، فراتر از تغذیه و آموزش، ایجاد دیگری نیز دارد. فقرا از فعالیت‌های مسیر اصلی جامعه طرد می‌شوند و کنار گذاشته می‌شوند. آنها در مقابل اشکال مختلف ناامنی آسیب پذیرتر از دیگران هستند؛ و در جهان در حال توسعه ناامنی و تجلیات مختلف فقر تهدید جدی برای ثبات و پایداری سیاسی- اجتماعی است.

بازگشت جو مثبت به بازار سهام

مدیرعامل بورس تهران بسته پیشنهادی دهگانه تحت عنوان ۷+۳ را یکی از مهم‌ترین اقدامات در راستای توسعه بازار سرمایه و حمایت از بورس عنوان و تأکید کرد؛ این موضوع می‌تواند طرف تقاضا را تقویت کند. علی صحرایی به بررسی تأثیر بسته پیشنهادی ۷+۳ بر بازار سرمایه پرداخت و تأکید کرد: چنین موضوعی تأثیر مثبتی بر روند بازار سهام خواهد داشت. مدیرعامل شرکت بورس تهران با بیان اینکه سه بند از بسته ۷+۳ آماده گذارای با حجم بالاتر در بازار سهام پیردازند. صحرایی در ادامه به تصویب و قانونگذاری دارد. در این میان موارد متعددی از بسته حمایتی مزبور به مباحث مالیاتی تعلق دارد، به طوری که پیشنهاد شده تا تشویقاتی در قالب معافیت مالیاتی به شرکت‌ها اعطا شود تا به سرمایه‌گذاری با حجم بالاتر در بازار سهام بپردازند. صحرایی در ادامه به تأثیر اجرای بسته دهگانه مزبور بر روند بازار پرداخت و افزود: هر یک از بندهای دهگانه این بسته، منابع مشخصی را مورد هدف قرار داده و طبق برنامه‌ریزی‌های صورت گرفته، هدف اصلی تقویت مستمر و پایدار طرف تقاضا در بورس خواهد بود. به‌طوری‌که از روز سه‌شنبه و بعد از انتشار این اخبار، شاهد بازگشت جوی مثبت به بازار سهام بودیم و شاخص کل رشد را تجربه کرد.

صحرایی در ادامه در پاسخ به این سؤال که آیا روند مثبت ایجاد شده در میان مدت نیز تداوم خواهد داشت، گفت: بازار سهام از لحاظ بنیادی در وضعیت مطلوبی به سر می‌برد و در بیشتر شرکت‌ها هیچ مشکلی از لحاظ بنیادی وجود ندارد. در این میان عمده شرکت‌های بزرگ فعال در بازار سهام که بیشتر دارایی مردم در آنها قرار دارد و پرتفوی سهام عدالت نیز از سهام این شرکت‌ها تشکیل شده، در شرایط مناسبی قرار دارند و از لحاظ سودآوری تقویت شده‌اند. مدیرعامل شرکت بورس تهران در ادامه با تأکید بر اینکه شرایط شرکت‌ها مثبت است، افزود: در حال حاضر آسیب اصلی به اعتماد مردم وارد و راهکاری ارائه شده و همین بسته حمایتی دهگانه می‌تواند اعتمادسازی مجدد را در میان عموم جامعه سهامداری کشور ایجاد کند. / سازمان بورس و اوراق بهادار

واگذاری ۳ مسئولیت به بخش خصوصی

هیأت وزیران مصوب کرد که ۳ مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی در حوزه‌های شرکت خدمات حمایتی کشاورزی، سازمان تعاون روستایی و شرکت پشتیبانی امور دام به بخش خصوصی و تشکل‌ها با حفظ وظایف حاکمیتی واگذار شود. اسحاق جهانگیری معاون اول رئیس جمهوری در این ارتباط با ارسال نامه‌ای مشترک به وزارت امور اقتصادی و دارایی- وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه و سازمان اداری استخدامی کشور این مصوبه را ابلاغ کرد. /تسنیم

یارانه معیشتی امروز و اریز می‌شود

طبق اعلام سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها هجدهمین مرحله یارانه معیشتی مربوط به اردیبهشت‌ماه امروز (۹ اردیبهشت) به حساب سرپرستان خانوار واریز خواهد شد.

همانند دوره‌های قبل، خانواده‌های یک نفره ۵۵ هزار تومان، خانواده‌های دو نفره ۱۰۳ هزار تومان، خانواده‌های سه نفره ۱۳۸ هزار تومان، خانواده‌های چهار نفره ۱۷۲ هزار تومان و خانواده‌های پنج نفره و بیشتر ۲۰۵ هزار تومان یارانه معیشتی دریافت خواهند کرد.

همچنین پنجمین قسط از پرداخت دومین مرحله وام یک میلیون تومانی کروتایی از حساب سرپرستان خانوارهایی که این وام را دریافت کرده‌اند از این ماه کسر خواهد شد. /ایرنا

رکوردزنی ۵۰ ساله مصرف آب و کاهش بارش

هشدار قرمز برای منابع آبی

سیاوش رضایی

خبرنگار

ارومیه با کاهش ۲۹ درصدی درمقایسه با سال آبی قبل در رتبه های بعدی قرار گرفته اند. این درحالی است که کاهش بارش خسارات اقتصادی سنگینی نیز به همراه دارد. به گونه‌ای طبق اعلام سازمان امور عشایر، کاهش هر میلی متر بارندگی کاهش یک کیلوگرم علوفه را در پی خواهد داشت که برای جبران آن به صورت دولتی ۲۶۰۰ میلیارد تومان و به صورت عادی هفت هزار میلیارد تومان اعتبار نیاز است.

■ وضعیت قرمز آبی در ۱۰ شهر کشور همچنان که میزان شیوع مبتلایان به کرونا، نقشه جدیدی از کشور با رنگ‌بندی‌های متفاوت خلق کرده است، در کمبود آب نیز، طی سال‌های اخیر نقشه مشابهی به رنگ قرمز، نارنجی، زرد تهیه شده است.

در همین راستا براساس اعلام شرکت آب و فاضلاب کشور، در سال جاری پیش‌بینی شده که از مجموع ۱۳۴۶ شهر کشور، ۲۸۲ شهر در تنش آبی خواهند بود که از این تعداد ۱۰۱ شهر در وضعیت قرمز(بیش از ۲۰ درصد کمبود)، ۵۵ شهر نارنجی (۲۰ درصد کمبود) و ۱۲۶ شهر در

وضعیت زرد (۱۰ درصد کمبود) خواهند بود. بر همین اساس، تعداد ۵ هزار روستایی که در(باستان گذشته با تانکر سیار آبرسانی می‌شد، امسال به ۷ هزار روستا رسیده است. بارش داشته ایم که درمقایسه با مدت مشابه سال آبی گذشته که ۸ درصد بوده، ۸۷،۵ درصد کاهش داشته است.

بر همین اساس ارزش حوضه اصلی آبریز کشور، در این مدت تنها در دو حوضه دریاچه ارومیه و دریای خزر بارش گزارش شده است و در چهار حوضه دیگر میزان بارش صفر بوده است. بررسی میزان بارش‌ها از ابتدای سال آبی جاری تا هشتم اردیبهشت ماه نیز حاکی از افت قابل توجهی است. میزان بارش‌ها به ۱۲۷ میلیمتر رسیده است که درمقایسه با ۲۸۳ میلیمتر سال آبی گذشته ۵۵ درصد درمقایسه با بلندمدت ۵۲ ساله (۲۰۹ میلیمتر) ۳۹ درصد کاهش نشان می‌دهد. درمیان شش حوضه آبریز اصلی، بیشترین افت بارش مربوط به حوضه مرزی شرق است که نسبت به پارسال ۸۶ درصد کمتر بوده است. پس از آن حوضه قره قوم با افت ۶۵ درصدی قراردارد. همچنین فلات مرکزی با کاهش ۶۳ درصدی، حوضه خلیج فارس و دریای عمان با افت ۵۳ درصد، دریای خزر با افت ۳۶ درصد و حوضه دریاچه

سدها به عنوان حساب

پس انداز منابع آبی کشور نیز در سال جاری شرایط نامناسبی دارد.

درحالی که کاهش بارش برف تغذیه سدها را با مشکل جدی مواجه کرده است، بارش‌های سطحی نیز آنقدر نبوده است تا سدها را پرکند.

به این ترتیب ورودی سدها ۵۰ درصد کاهش یافته است به طوری که سال گذشته ۸۰ درصد اما مخازن سدها پر بود، اما امسال این رقم به ۵۵ درصد رسیده است. نکته مهم و قابل توجه این است که هنوز وارد فصل گرم سال و اوگیری مصرف نشده‌ایم. بررسی کاهش حجم آب ورودی به حوضه‌های آبریز شش گانه کشور نشان می‌دهد میزان ورودی آب به سدهای حوضه آبریز مرزش شرق که بیشترین کاهش بارندگی‌ها را دارد در ثبت عدد ۳ میلیون مترمکعب در سال آبی جاری، کاهش ۹۳ درصدی را نسبت به مدت مشابه سال گذشته داشته است همچنین حوضه‌های آبی قره قوم، خلیج فارس، مرکزی، دریای خزر و دریاچه ارومیه به ترتیب نسبت به سال آبی گذشته کاهش حجم آب ورودی به سد معادل ۶۵ درصد، ۳۱ درصد، ۳۰ درصد، ۱۱ درصد و ۶ درصد را به ثبت رسانده‌اند.

■ مهندستی کرونا با کولرها

همانگونه که اشاره شد، شیوع کرونا به شدت بر روی میزان مصرف و در نتیجه تشدید کم آبی تأثیر داشته است، به گونه ای که

طبق اعلام مسئولان، کرونا رشد حدود ۳۰ درصدی مصرف را بر به دنبال داشته است.

از سوی دیگر هرچند هنوز وارد فصل گرم سال نشده ایم، اما گرمای زودرس در برخی از استان میانگین مصرف سالانه حدود ۴۰ متر مکعب آب مصرف کند، رقم بزرگی به دست می‌آید که سهم بالایی از کل مصرف دارد. ازسوی دیگر، افزایش تمایل برای استفاده از کولرهای گازی نیز به گونه دیگری کشور را تحت فشار قرار می‌دهد. چرا که در اوج مصرف برق تابستانی، به مشکل جدی صنعت برق تبدیل می‌شود.

■ رکورد ۵۰ ساله مصرف آب پایتخت شکست

بدین ترتیب کاهش بارش از یک سو و رشد شدید مصرف ازسوی دیگر، آینده ای پرآبام به تصویر کشیده است. میزان رشد مصرف دربرخی از کلانشهرها از ۴۰ درصد عبور کرده است و دراستان تهران به مصرف آب شکسته شده است. براساس گفته های محمدرضا بختیاری، مدیرعامل شرکت آب و فاضلاب استان تهران، مصرف آب روزانه پایتخت نشین‌ها با ثبت رقم ۳۰۴ میلیون متر مکعب در ۵۰ سال اخیر بی‌سابقه بوده است.

همچنین از ابتدای سال جاری تا اول اردیبهشت ۱۰۴ میلیون مترمکعب آب در تهران مصرف شده است.میزان مصرف آب در ۳۸ روز ابتدایی سال ۱۴۰۰ معادل نیمی از ظرفیت کل ذخیره آب سد امیرکبیر به حساب می‌آید.

بر همین اساس استاندارد تهران از تشکل کمیته حفاظت از منابع آب در این استان تهران خبر داده است تا با توجه به وضعیت فعلی این کمیته متناسب با مشکلات تصمیم‌گیری کند.

به گفته محسنی بندپی عملیات انسداد چاه‌های غیرمجاز در شعاع ۵۰۰متری با هدف صیانت از آب شرب در استان تهران عملیاتی خواهد شد. همچنین باید از کشت محصولات پربآب و کشت‌های دوم و سوم به ویژه در پایاب سدها توسط سازمان جهاد کشاورزی جلوگیری شود.

■ تلاش برای عبور از تنش آبی

دروضعیتی که بخش قابل توجهی از جمعیت کشور با تنش آبی روبرو هستند، دولت برای عبور از این تنش برنامه های مختلفی از تزریق منابع آری تا شیرین سازی اب تدوین کرده است. براساس گفته های محمدرضا کشفی معاون راهبردی و نظارت بهره‌برداری شرکت آب و فاضلاب کشور سند پایداری و مدیریت تنش آبی که شامل ۲۴۳ پروژه در ۴۱۴ شهر می‌شود، به استان‌ها ابلاغ شده است.

در این میان یکی از برنامه ها برای عبور از تنش آبی، برداشت

آب و شیرین کردن آب دریاهاست. در همین راستا برای برداشت آب از خلیج فارس، عمان و خزر مطالعات زیادی انجام شده و در حوزه خلیج فارس، کار ساخت آب شیرین‌کن برای انتقال ۵۸۰ هزار متر مکعب در شبانه‌روز در حال انجام است و از اثرات تأمین آب توسط آب شیرین‌کن‌ها این است که تعدادی از شهرها که در گذشته در لیست شهرهای دارای تنش بودند، امسال مشکلی ندارند چون به وسیله آب شیرین‌کن‌ها آب مورد نیاز تأمین خواهد شد.

بدین ترتیب ۵۸۰ هزار متر مکعب تأمین آب از آب شیرین‌کن‌ها در فاز بعدی به یک میلیون متر مکعب خواهد رسید. همچنین اختصاص ۵۰ میلیون دلار از صندوق توسعه ملی باعث شد تا از تعداد شهرهایی که تنش آبی دارند، کاسته شود.

یکی دیگر از طرح‌هایی که تأثیر زیادی در رفع کم آبی دارد، اجرای فاضلاب است. طبق آمارهای ارابه شده ۶،۵ میلیارد متر مکعب سالانه در شهرها آب مصرف می‌شود و ۵۰ درصد شهرها تحت پوشش شبکه فاضلاب هستند.

در صورت تکمیل شبکه فاضلاب کشور ۳ میلیون مترمکعب پساب تولید می‌شود که می‌تواند در اختیار بخش صنعت و کشاورزی قرارگیرد. اما همچنان یکی از اقدامات موثر، صرفه جویی است به طوری که به اعتقاد مسئولان در صورت صرفه جویی ۱۵ درصدی می‌توان تابستان امسال را با مشکل کمتری سپری کرد.

برنامه‌ریزی شد که تقاضا آن از ۷۰۰ هزار واحد مورد نیاز مردم، ۳۰۰ هزار واحد است که خود مردم در این چند سال به طور ثابت کار ساخت و ساز را انجام داده بودند.

وزیر راه و شهرسازی در ادامه گفت: در طرح اقدام ملی و بخش اول برای ما تکمیل دقیق اطلاعات مهم بود تا بدانیم نیاز هر شهر را شناخته و برای مخاطب خودمان برای ساخت مسکن برنامه‌ریزی داشته باشیم. نکته دوم این بود که بتوانیم آورده‌هایی که مسکن را تبدیل به کالای سرمایه‌ای کرده است را به حوزه اقتصادی مسکن که تولید و عرضه آن است سوق دهیم تا کسب و کار تولید مسکن را رونق دهند. نه به این شکل

ساخت از شهرداری دریافت کرده و پایان کار می‌گیرند و لازم بود که برای کسری آن وی افزود: در زمینه در شرایطی قرار گرفتیم که بخشی از این واحدها توسط خود مردم ساخته می‌شود. یعنی پروانه

در مجموع برای ۹۰۰ هزار واحد

مسکونی برنامه‌ریزی شده‌است. وی افزود: در این زمینه در شرایطی قرار گرفتیم که بخشی از این واحدها توسط خود مردم ساخته می‌شود. یعنی پروانه

وزیر راه و شهرسازی گفت: فروش امتیاز طرح مسکن ملی تخلف است و اشخاصی که امتیاز خودشان را می‌فروشند، اقدامی غیرقانونی انجام داده‌اند و با قرمز شدن فرم «ج» دیگر امکان دریافت این امتیاز را نخواهند داشت.

محمد اسلامی در حاشیه جلسه کمیسیون ایمنی راه‌ها در جمع خبرنگاران درخصوص آخرین وضعیت ساخت مسکن در کشور، گفت: تمام تلاش ما این است جریان تولید مسکن در کشور پایدار باشد و با توانمندسازی در فراهم کردن زمین و تسهیلگری جهت اخذ مجوزها، مردم بتوانند ساخت واحدهای خودشان را رو به جلو حرکت دهند.

وی افزود: همه این موارد در